

Kommunalt beredskab

Til forebyggelse, tidlig opsporing
og behandling af sager om
overgreb på børn og unge

LYNGBY-TAARBÆK
KOMMUNE

Kommunalt beredskab

Til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb på børn og unge

Indhold

Målgruppe og definition af begreber i sager om overgreb	6
Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb	9
Tidlig opsporing	14
Gode råd til samtalen med barnet	20
Handleguides til fagpersoner	23
Bekymring, mistanke og viden om overgreb	28
Handleguide ved overgreb begået af forældre eller stedforældre	31
Handleguide ved overgreb begået af andre voksne eller ukendte personer	35
Handleguide ved overgreb begået af et barn under 15 år	39
Handleguide ved overgreb begået af en ansat	44
Nyttige kontaktinformationer	49

Indledning

Lyngby-Taarbæk Kommune skal være et godt sted at vokse op, og kommunens dagtilbud, skoler, klubber mv. skal være trygge og sikre steder, der bidrager til, at børnene får en tryk opvækst.

Satspuljepartierne vedtog i 2013 overgrebspakken til beskyttelse af børn og unge mod vold og seksuelle overgreb. Derfor skal kommunerne have et beredskab, der kan støtte det forebyggende og opsporende arbejde samt anviser handleveje i behandlingen af sager om overgreb mod børn og unge. Beredskabet skal være udformet skriftligt og skal godkendes af Kommunalbestyrelsen.

Lyngby-Taarbæk Kommune har udarbejdet dette kommunale beredskab som en del af en fælles ramme for, hvordan kommunen ønsker, at alle professionelle, der har med børn og unge at gøre, skal handle. Det vigtigste er, at alle professionelle får de bedste forudsætninger for at forebygge, opspore og handle på mistanke og viden om overgreb.

Beredskabet retter sig mod hele Lyngby-Taarbæk Kommune, herunder skoler, dagtilbud, klubber, fritids- og idrætsområdet, plejefamilier og andre steder, hvor medarbejdere beskæftiger sig med børn og unge.

Beredskabet er senest revideret i november 2021 og politisk behandlet i december 2021 i henhold til Serviceloven § 19, stk. 4. Næste revidering af beredskabet skal senest finde sted i 2026.

Målgruppe og definition af begreber i sager om overgreb

Målgruppe for det kommunale beredskab

Beredskabet henvender sig til alle professionelle i kommunen, der i deres arbejde har kontakt med børn og unge under 18 år. Det gælder både ledere og ansatte i dagpleje, dagtilbud, skoler, skolefritidsordninger, klubber, sundhedsplejen, den kommunale tandpleje, myndighedsrådgivere, pædagogisk psykologisk rådgivning, specialpædagogisk korps/specialpædagogiske konsulenter, behandlingstilbud til børn og unge og deres familier, døgninstitutioner, socialpædagogiske opholdssteder, plejefamilier og andre, der er i kontakt med børn og unge under 18 år.

Hvad er et overgreb?

Definition af seksuelle overgreb

Seksuelle overgreb er en bred betegnelse og omfatter verbale krænkelser, hvor en person over for en anden udtrykker sig med seksuelle undertoner. Seksuelle overgreb omfatter også fysiske krænkelser, hvor berøring indgår, herunder blufærdighedskrænkelser, masturbation, oralt, genitalt og analt samleje eller forsøg herpå.

Socialstyrelsen bruger WHO definition af et seksuelt overgreb, som lyder på følgende måde:

"Seksuelle overgreb på børn er inddragelsen af et barn i seksuelle aktiviteter, som barnet ikke forstår, ikke er i stand til at give informeret samtykke til, eller som barnet udviklingsmæssigt ikke er parat til og ikke kan give samtykke til, eller som strider imod love eller sociale tabuer i samfundet. Seksuelle overgreb på børn er en aktivitet mellem et barn og en voksen eller et andet barn, der i kraft af alder eller udviklingstrin er i en position med ansvar, tillid eller magt, og hvor aktiviteten har som formål at tilfredsstille personens egne behov."

Definition af fysisk og psykisk vold

Socialstyrelsen definerer fysisk og psykisk vold i nære relationer på følgende måde

"Vold er en handling eller trussel der, uanset formålet, er egnet til eller skader en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider samfundets love og normer. Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare".

Dertil kommer, at revselsesretten blev afskaffet ved lov i 1997, hvorefter det blev ulovligt at slå sine børn.

Fysisk og psykisk vold mod børn er ikke tilladt, hvilket fremgår af forældreansvarslovens § 2, stk. 2, hvor der står:

"Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling".

Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb

Fem grundpiller i forebyggelsesarbejdet

Børn og unge har krav på de bedst mulige vilkår for deres opvækst. De har krav på beskyttelse, udvikling og inddragelse, og de har krav på at blive set og hørt. Disse vilkår er ikke alene forældrenes ansvar, men skal også være tilstede i kommunens dagtilbud, skoler, mv.

1. Lyngby-Taarbæk Kommune arbejder med fem grundpiller i forebyggelsesarbejdet:
2. Et tydeligt og fælles værdisæt om en åben arbejdskultur
3. Kompetente og omsorgsfulde medarbejdere
4. Løbende kompetenceudvikling og vidensopbygning
5. Lokalt kendskab til handlemuligheder og handleforpligtelser
6. Omhyggelige ansættelsesprocedurer.

1. Et tydeligt og fælles værdisæt

For at forældre og ansatte i skoler, dagtilbud, mv. skal kunne tale om og reagere på bekymringer, problemer og mistanke, skal der være et godt og åbent arbejdsmiljø.

Det er også vigtigt, at dagtilbuddet/skolen/mv. udadtil signalerer åbenhed, så personale og forældre oplever, at de kan komme frem med tanker og bekymringer.

Derfor skal der være fokus på at skabe plads til åben dialog og løbende revision af praksis på baggrund af feedback internt og eksternt.

Det er lederens ansvar, at:

- Der er et fælles sæt normer og synlige værdier for samværet baseret på, at børn og unge har brug for voksne, der handler i overensstemmelse med barnets tarv.
- Der skabes rum for medarbejdernes faglige refleksioner over, hvor- dan andre oplever deres samspil med børn og unge i hverdagssituationer.
- Medarbejderne har viden om, hvordan børn og unge viser, at de har været udsat for overgreb.
- Medarbejderne respekterer børnene og de unge og ikke overskrider deres grænser.
- Institutionen har en handleplan for forebyggelsesarbejdet, der er kendt af alle medarbejdere, og som løbende bliver opdateret og tilpasset.

2. Kompetente og omsorgsfulde medarbejdere

Daginstitutioner, skoler, fritidsklubber, mv. udgør en del af den moderne barndom og skal danne ramme om et trygt, omsorgsfuldt og udviklende miljø for børn og unge.

Børn og unge har brug for kompetente voksne, der tager ansvaret for samværet og sikrer, at børn og unge får omsorg.

I relationen skal børn og unge respekteres i forhold til egne oplevelser og fastsættelse af egne grænser. De skal have mulighed for at forholde sig til egne følelser, erfaringer, tanker og give udtryk for dem.

Samtidig er det vigtigt, at alle medarbejdere bidrager til at skabe en kultur, hvor det er muligt at tale om tegn og signaler på overgreb – både med kolleger, ledere, børn og unge. Ved jævnligt at drøfte emnet på arbejdspladsen og åbent forholde sig til risikoen er der større mulighed for, at man handler – og handler rigtigt -, når en mulig sag dukker op.

God faglighed og åbenhed i skolen/dagtilbuddet handler ikke kun om viden og bekymringer om vold og seksuelle overgreb i sig selv, men også om den daglige pædagogiske praksis. I denne sammenhæng er det vigtigt at have fokus på samværsformerne mellem børn og voksne.

Opmærksomhed på grænseoverskridende og uhensigtsmæssige samværsformer (verbalt og kropsligt) er centralt i indsatsen for at forebygge og opspore, om der begås overgreb. Opmærksomheden skal sikre, at der bliver grebet ind over for grænseoverskridende adfærd.

Det er også vigtigt at have et godt samarbejde med forældrene, men i sager, hvor det er forældrene, som mistænkes for overgrebene, skal forældrene ikke inddrages (se afsnit om inddragelse af forældrene ved underretning om overgreb).

3. Viden og kompetenceudvikling

Der opbygges hele tiden mere viden om tegn på og konsekvenser af overgreb mod børn. Derfor er det vigtigt, at ledere og medarbejdere løbende kompetenceudvikles i forhold til viden om, hvordan børn og unge viser, at de har været udsat for overgreb samt tilegner sig viden om iagttagelser af børn. Desuden bør alt personale lære at give og modtage feedback og supervision som metode i det kollegiale samarbejde.

4. Lokalt kendskab til handlemuligheder og forpligtelser

Det er vigtigt, at de enkelte daginstitutioner, skoler, fritidsklubber, opholds- steder mv. arbejder målrettet med at forebygge overgreb mod børn. Derfor er det også vigtigt, at alle medarbejdere i de enkelte institutioner er bekendt med nærværende beredskabsplan, og at man lokalt er i stand til at håndtere denne i sin egen praksis.

5. Procedurer ved ansættelse

Den enkelte institution skal have en omhyggelig ansættelsesprocedure, og ved ansættelse af nye medarbejdere skal der:

- Indhentes udvidet straffeattest samt børneattest/pædofilattest, inden medarbejderen ansættes
- Gennemføres grundige samtaler, der bl.a. gennem spørgsmål forsøger at afdække, om ansøgeren kan adskille sine egne behov fra børnenes behov
- Indhentes referencer fra 2 tidligere ansættelsesforhold
- Orienteres om denne beredskabsplan til forebyggelse og håndtering af sager om overgreb samt om underretningspligten som obligatorisk viden.

Links og gode råd

Der findes velegnede materialer, herunder undervisningsmaterialer om emnet på:

www.siso-boern.dk
www.redbarnet.dk
www.boerneraadet.dk
www.bornsvilkar.dk
www.brydtavsheden.dk
www.traeneren.dk

Center for Uddannelse og Pædagogik planlægger udbud af kurser efter behov.

Tidlig opsporing

Tegn og signaler du skal være opmærksom på

Jo tidligere overgreb opspores, desto bedre kan man behandle barnets traumer og forebygge alvorlige følger senere. Derfor er det vigtigt, at alle medarbejdere, der er i kontakt med børn og unge, får kendskab til, hvilke tegn og signaler barnet kan udvise, når det udsættes for overgreb.

Børn, der er udsat for overgreb, vil næsten altid give udtryk for det – men ofte uden ord. Deres fysiske tilstand og deres adfærd vil afsløre, at de ikke trives. Signalerne er ofte tvetydige og kan skyldes mange forskellige ting, så det kan være meget svært at finde ud af, hvad der egentligt er galt.

Tvivlen i disse sager er et fagligt vilkår – og det er ikke udtryk for manglende faglighed, hvis man er i tvivl om, hvordan et barns signaler skal tolkes. Men man skal altid handle på tvivlen og eksempelvis drøfte den med sin nærmeste leder (Læs mere i afsnittet om underretnings- og afværgepligt, samt handleanvisningerne).

Reaktioner på overgreb

Børn og unge vælger ofte at tie, hvis de har været udsat for overgreb, fordi de forbinder det med skam eller skyld. Derfor skal man være opmærksom på de signaler, børn og unge udsender.

Der er ingen facitliste over sikre tegn eller reaktioner på overgreb. Men som medarbejder er det vigtigt at vurdere antallet, hyppigheden og varigheden af de bekymrende signaler, som barnet sender. Derudover skal man være opmærksom på alle ændringer i et barns eller en børnegruppes normale adfærd.

Signalerne kan være alsidige og mange – og de kan optræde enkeltvis eller i en kombination. Nedenfor er oplistet de typiske adfældsreaktioner ved overgreb.

Du kan også læse mere omkring tegn på seksuelle overgreb og tegn på vold på Lyngby-Taarbæk Kommunes Samarbejdsguide til fagpersoner: <https://formidlingltk.alldialogue.dk/>

Ændring af adfærd

Har man kendt barnets eller den unges tidligere, normale adfærd, og kan man pludselig se markante ændringer, der bekymrer, så bør man reagere. Barnet kan have svært ved at indgå i forpligtende, følelsesmæssige relationer med andre. Det kan også have mistet sin nysgerrighed og tillid til omgivelserne. Vær dog opmærksom på, at overgreb kan have stået på i årevis - her kan man ikke nødvendigvis se ændringer i adfærden.

Påfaldende aktiv seksuel adfærd

Et barn, der har været udsat for seksuelle overgreb, vil måske vise det ved avancerede seksuelle lege. Andre børn kan sende påfaldende seksuelle signaler til voksne. Disse børn blander kontakt og seksualitet sammen, fordi de ikke kender forskellen.

Påfaldende påklædning og kropsholdning

Barnet eller den unge skjuler sin køns- og pubertetsudvikling fx ved at gå i alt for stort tøj. Det modsatte kan også være tilfældet, at barnet klæder sig ekstremt udfordrende. Der kan også være tale om, at barnet er usigneret, beskidt, ikke vil gå i bad, føler lede ved sin krop, osv.

Påfaldende udtryk gennem tegning eller skrift

Det er ofte svært for et barn at tale et overgreb. Nogle børn udtrykker det i stedet igennem påfaldende tegninger, digte eller lignende.

Modvilje mod at være sammen med en bestemt person

Afhængigt af barnets alder, udviklingstrin og relation til en eventuel krænker vil barnet måske protestere mod at skulle være sammen med eller alene med en bestemt person.

Umotiveret gråd - angstreaktioner - utryghed

Et barn, der er udsat for overgreb, og som føler, det ikke kan tale med andre om det, lever i en følelsesmæssig spænding. Det kan vise sig ved pludselig og tilsyneladende ubegrundet gråd eller angstreaktioner. Det kan også vise sig ved, at barnet pludselig bliver bange for mørke, bange for at være alene, bange for bestemte lyde og lugte.

Søvnløshed - mareridt

Alle børn kan have nætter, hvor de ikke kan sove og/eller har mareridt, men den voksne bør reagere, hvis det bliver et mønster eller optræder samtidig med andre signaler fra denne oversigt.

Psykosomatiske symptomer

Symptomerne kan vise sig som "uforklarlig" mavepine eller hovedpine, men der kan også være tale om ufrivillige/nervøse bevægelser/tics/handlinger.

Apati - opgiveness - meningsløshed - depression

Et barn, der har været udsat for overgreb, kan opleve stor ensomhed, som kan resultere i depressive reaktioner, hvor det lukker af for omverdenen og er ked af det.

Aggressivitet - destruktivitet - hyperaktivitet

Nogle børn vil reagere på overgrebet ved at blive aggressive over for andre børn og voksne og eventuelt have uforklarlige raserianfald. Det kan også resultere i fysiske angreb på andre. Andre børn reagerer med hyperaktivitet, hvor det ustandselig skifter aktivitet i et meget højt, uligevægtigt tempo.

Manglende koncentration

Mange børn kan få problemer med koncentrationen, indlæring og leg.

Selvdestruktiv adfærd

Hos de lidt større børn og unge vil man nogle gange kunne se depressionen føre til selvmordstanker eller anden selvdestruktiv opførsel, hvor den unge fx har et misbrug af rusmidler eller skærer i sig selv, brænder sig selv og lignende.

Regredierende adfærd

Regression vil sige, at barnet "går tilbage i udvikling" og pludselig får nogle adfærdstræk, det ellers var vokset fra. Barnet kan begynde at tisse i sengen/ bukserne, have afføring i bukserne, tale med (over)barnlig stemme, gå helt i baglås i kendte situationer og lignende.

Manglende selvværdsfølelse - hjælpeløshed - passivitet

Et barn, der har været udsat for overgreb, synes ofte dårligt om sig selv. Selvværdsfølelsen bliver mindre, barnet tror ikke så meget på sig selv og fremstår måske hjælpeløst og passivt.

Spiseforstyrrelser

Kan vise sig ved, at barnet/den unge sulter sig (anoreksi) eller spiser overdrevent og efterfølgende kaster op (bulimi).

Vedholdende tavshed

Hemmeligholdelse og trusler om repressalier, hvis overgrebet afsløres, kan gøre barnet angst. En afsløring kan derfor opleves som mere farlig end selve overgrebene. Det tvinger barnet til tavshed og isolation.

Fysiske tegn på seksuelle overgreb

- Unaturlig rødmen, mærker/irritation/blødning ved kønsorganer, mund eller endetarmsåbning.
- Underlivssmerter og /eller ubehag, når barnet tisser eller har afføring.
- Gentagne (uforklarlige) blærebetændelser
- Blodspor i underbukserne

Fysiske tegn på vold

Ikke al vold kan ses på et barn. Fysisk vold efterlader oftest synlige mærker, blå mærker på kroppen, på arme eller ben eller måske i ansigtet, men ofte er mærkerne skjult under tøjet.

- Mærker efter slag (med hånd eller redskaber), brandmærker, sår på kroppen og lign. Skader efter rusk, kast eller spark. Mærker efter kvælnings forsøg (fingermærker eller snørefurer)
- Brud på arme, ben, kraveben eller andre knoglebrud
- Symptomer på "Shaken baby syndrom" og lign.¹

Hvis du er i tvivl om symptomer og tegn på, at et barn eller en ung udsættes for overgreb, kan du altid drøfte sagen med en psykolog fra Center for Uddannelse og Pædagogik eller med en rådgiver fra Indgangen i Center for Social Indsats.

¹ 'Shaken baby syndrom' er en kombination af blødninger i hjernen og blødninger i øjenbaggrunden hos børn i spædbarnsalderen opstået i forbindelse med, at barnet gentagende gange bliver rusket således, at hovedet bevæges ukontrolleret frem og tilbage. Forsøge at tilfredsstille barnets nysgerrighed.

Gode råd til samtalen med barnet

Det er vigtigt at tale med barnet

- Sladder og rygter løber i børnegrupperne. Hvis vi ikke taler om det, kan barnet tro, at det er farligt eller forkert at tale om overgrebet.
- Man skal understrege, at børn aldrig har skyld eller ansvar, når voksne gør noget, der er forkert eller ulovligt.
- Man skal anerkende det gode i, at barnet fortæller om overgrebet, og at barnet har sagt fra over for noget, det ikke kunne lide. Det er vigtigt at bekræfte barnets egne grænser og dets ret til at sige fra.
- Man skal fortælle, at det er en lettelse at få det sagt, og at det ikke er at sladre. Man skal skabe en åben og tillidsfuld dialog.

Sæt grænser for indholdet i samtalen - lad være med at:

- Beskrive eller udpensle seksuelle overgreb
- Stille lukkede spørgsmål
- Forsøge at tilfredsstille barnets nysgerrighed
- Tale om det dagligt

Brug generelle ord eller sætninger som eksempelvis:

- En voksen der - godt kan lide at se på børn uden tøj
- En voksen der - er særlig interesseret i tisse-mænd og tisse-koner

- En voksen der - gør noget som voksne kæresten gør
- En voksen der - siger at børnene skal holde det hemmeligt

Når barnet fortæller om overgreb, så notér:

- Situationen hvor barnet fortalte
- Hvad barnet præcist fortalte
- Hvad dine reaktioner og bemærkninger var

Vis barnet, at du har tillid til, at det taler sandt, og at det kan være vigtige informationer og en hjælp for politiet.

Lad være med at:

- Lege detektiv
- Løbe med sladder
- Indlade dig på terapeutiske samtaler med barnet
- Reagere følelsesmæssigt voldsomt på det, barnet fortæller dig - du risikerer, at barnet føler yderligere skam, skyld eller bekymring
- Behandle barnet anderledes end ellers – det kan få barnet til at føle sig "forkert" eller til at tro, at det har gjort noget galt
- Fortrænge eller ignorere det, du har hørt eller set

Handleguides til fagpersoner

Fagpersoner, der dagligt arbejder med børn og unge, kan være de første til at opdage eller få mistanke om, at et barn eller en ung har været udsat for overgreb. Det kan fx ske ved, at et barn betror sig til en fagperson, eller ved, at fagpersonen bliver opmærksom på, at barnet eller den unge udviser tegn eller signaler på mistrivsel, der kan betyde, at barnet eller den unge har været udsat for overgreb.

Når der opstår bekymring for, at et barn eller en ung udsættes for vold eller seksuelle overgreb, sætter det gang i en proces, der er belastende for både forældre, børn og medarbejdere. Overgreb mod børn vækker derudover ofte voldsomme følelser af afsky og afmagt hos alle involverede, og sagerne stiller derfor ekstra store krav til en professionel håndtering fra de implicerede fagpersoner. Derfor er det vigtigt, at der er klare retningslinjer for, hvordan sagerne skal håndteres - og at alle ansatte kender retningslinjerne.

De handleguides, der findes på de følgende sider, er en vejledning i, hvordan ledere og medarbejdere handler professionel, når der opstår en sag om overgreb mod børn.

Formålet med disse handleguides er at sikre:

- At alt huskes i de ofte komplekse sager
- Klare anvisninger på handling, kompetence og kommandoveje
- At der sættes ind med den nødvendige hjælp og støtte
- At den sociale sag ikke forsvinder i skyggen af en eventuel politisag

Handleanvisningerne omfatter hele Lyngby-Taarbæk Kommune, herunder dagtilbud, skoler, klubber, fritids- og idrætsområdet, plejefamilier og andre steder, hvor medarbejdere beskæftiger sig med børn og unge.

Underretningspligt og afværgepligt

Den almindelige underretningspligt

Alle borgere har pligt til at underrette de sociale myndigheder, "... hvis de får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældre eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare...", jf. Servicelovens § 154.

Den skærpede underretningspligt

Derudover har personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv skærpet underretningspligt i henhold til Servicelovens § 153.

Den skærpede underretningspligt betyder, at man skal underrette kommunen, hvis man under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte.
2. at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold.
3. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
4. at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for vold eller andre overgreb.

Vær opmærksom på, at underretningspligten er personlig, og at den gælder uanset faglige uenigheder om, hvorvidt der skal underrettes.

Underretningspligten gælder fortsat, selvom der allerede er et samarbejde i gang om barnet.

Den skærpede underretningspligt gælder også privatansatte, der udfører opgaver for det offentlige, ligesom ansatte i døgninstitutioner og plejefamilier også er omfattet af bestemmelsen.

Inddragelse af forældrene ved underretning om overgreb

Som udgangspunkt bør forældre altid orienteres og inddrages i forhold, som angår deres børns trivsel og udvikling – også når der underrettes til de sociale myndigheder om, at deres barn har brug for støtte.

Dette gælder dog ikke i sager om vold og overgreb, hvis mistanken retter sig mod en eller begge forældre eller andre i et forældrelignende forhold til barnet. Det samme gælder, hvis forældrenes relation til den mistænkte er så nær, at denne viden kan skade barnet eller påvirke efterforskningen.

I disse situationer er det Center for Social Indsats, der - eventuelt i samarbejde med politiet - har til opgave at orientere og inddrage forældrene.

Det er vigtigt, at dette overholdes både af hensyn til sagens efterforskning og af hensyn til barnets beskyttelsesbehov.

En skriftlig tjekliste for underretning bør indeholde:

- Barnets navn og cpr-nummer.
- Øvrige relevante, faktuelle oplysninger om barnets forhold
- Baggrund for underretningen
- Samarbejdet med forældre
- Barnets egne udsagn, hvis barnet har fortalt om overgreb
- Barnets trivsel, mistrivsel, bekymringsadfærd

Bemærk at en underretning indeholder faktuelle oplysninger om barnet samt faglige vurderinger af barnets trivsel. Tolkninger og holdninger indgår ikke i en underretning.

Afværgepligt

Efter den danske straffelov har man ikke pligt til at anmelde en forbrydelse, der er blevet begået. Men man har pligt til at gøre alt, hvad der står i ens magt for at afværge en alvorlig forbrydelse – herunder at afværge, at en forbrydelse gentager sig. Afværgepligten gælder således også i forhold til incest, andre seksuelle overgreb og vold mod børn.

Afværgepligten gælder også for offentlige myndigheder. For personer ansat uden for de sociale myndigheder kan afværgepligten opfyldes ved at underrette kommunens sociale myndigheder, jf. Servicelovens § 153. For personer ansat inden for de sociale myndigheder kan pligten opfyldes ved at anmode politiet om at undersøge sagen.

Bekymring, mistanke og viden om overgreb

Enhver sag, der involverer mulige overgreb mod et barn eller en ung, kræver handling.

Vær opmærksom på, at hver enkelt sag er forskellig og derfor kræver grundige selvstændige vurderinger og handlinger, der er tilpasset den aktuelle situation.

Forskellige handlemuligheder

Viden om vold og seksuelle overgreb kan inddeles i tre forskellige niveauer:

1. Bekymring
2. Mistanke
3. Konkret viden

På alle tre niveauer skal medarbejderen gå til sin leder og eventuelt hente sparring ved henvendelse til Indgangen i Center for Social Indsats. Ved akut underretning uden for åbningstiden kontaktes Nordsjællands Politi på tlf. 114, som sørger for, at lederen herefter bliver kontaktet af kommunens døgnvagt.

En bekymring

En diffus oplevelse af, at der er noget galt med et barn eller i barnets familie. Her er der ikke tale om, at man har konkret viden om en handling begået af en bestemt person. Her er der heller ikke tale om bestyrket mistanke.

Bekymringen skal altid føre til skærpet observation af barnet/den unge i en periode. Sideløbende skal der også tales med barnets forældre om, hvordan de forstår barnets mistrivsel.

Se afsnittet om 'tidlig opsporing' for en beskrivelse af, hvilke signaler hos barnet man skal være særligt opmærksom på.

Det er ikke sikkert, at observationen og den eventuelle samtale med forældrene fører frem til en afklaring af barnets problematik. Måske er barnets forældre heller ikke enige i, at barnet mistrives. Disse sager bør man som medarbejder drøfte med din leder. Hvis barnets mistrivsel fortsætter eller forværres, bør der indsendes en underretning til Center for Social Indsats. Se afsnittet ovenfor om 'underretningspligt og afværgepligt' for en beskrivelse af, hvordan man udformer underretningen.

Mistanke

Skal forstås som mere end blot en bekymring. Det kan fx handle om en mistanke om, at barnet er eller kan have været udsat for en seksuel grænseoverskridende adfærd eller fysisk eller psykisk voldelig handling fra en voksen eller et andet barn. Mistanken kan opstå på baggrund af en nærmere observation af barnet, barnets egne udsagn om hændelser, der har fundet sted, udsagn fra andre, fx andre børn, eller oplysninger fremkommet på anden måde.

Konkret viden

Handler om de situationer, hvor et barn har været udsat for en handling i form af overgreb begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme i form af udsagn fra barnet selv, udsagn fra vidner eller tilståelse fra krænkeren.

Det er forholdsvis sjældent, at man i starten af et forløb om overgreb har konkret viden om, at dette har fundet sted. De fleste sager starter med en mistanke, og det er derfor dette niveau, der bliver beskrevet mest udførligt i de følgende handleguides.

Handleguide ved overgreb begået af forældre eller stedforældre

Viden om overgreb begået af forældre eller stedforældre

Ved viden om overgreb begået af en eller begge forældre skal du omgående orientere din leder. Lederen skal herefter uden forudgående orientering af forældrene foretage en akut underretning til Center for Social Indsats.

Hvis du ikke kan få fat i din leder, eller hvis din leder ikke vil foretage underretningen, er du forpligtet til selv at gøre det, jf. den skærpede underretningspligt efter Servicelovens § 153.

Hvis underretningen foretages telefonisk eller mundtligt, bør der også hurtigst muligt indsendes en skriftlig underretning, hvor det beskrives, hvad man er blevet bekendt med, og hvor man har sin viden fra.

Herefter vil Center for Social Indsats tage de videre skridt, herunder politianmeldelse og inddragelse af Børnehus Hovedstaden. Hvis forholdene fører til en politimæssig efterforskning vil forældrene først blive orienteret, når der foreligger en plan for det videre forløb.

Mistanke om overgreb begået af forældre eller stedforældre

A. Medarbejderens ansvar

- Tal ikke med forældrene eller stedforældrene om mistanken
- Drøft og afklar eventuelt din mistanke med en kollega, som også kender barnet
- Gå til din nærmeste leder og orienter om mistanken
- Skriv ned, hvilke tegn, signaler eller hændelser der ligger til grund for mistanken. Undgå at tolke på beskrivelserne
- Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, skriv da vedkommendes beskrivelse ned. Undgå også her at tolke på beskrivelserne
- Lyt til barnet og spørg åbent og nysgerrigt ind uden at lægge barnet ord i munden. Undgå at udspørge eller afhøre barnet

- Vis omsorg for barnet, som normalt ikke må modtage krisehjælp, før en eventuel (video)afhøring er afsluttet
- Tal ikke om din mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen
- Vær opmærksom på den personlige underretningspligt

B. Lederens ansvar

- Tal ikke med forældrene eller stedforældrene om mistanken
- Vurder oplysningerne fra medarbejderen - herunder om karakteren af oplysningerne giver anledning til at underrette Center for Social Indsats
- Som leder er du ansvarlig for behandling af mistanken. Du skal altid samme dag, som du får kendskab til overgrebet, kontakte Indgangen i Center for Social Indsats for at få råd og vejledning i forhold til, om der skal foretages en underretning.
- Hvis du er i tvivl, kan du få sparring fra en psykolog fra Center for Uddannelse og Pædagogik eller en rådgiver fra Indgangen i Center for Social Indsats
- Støt dine medarbejdere, mens udredningsprocessen foregår i Center for Social Indsats
- Tal ikke om din mistanke med nogen, som ikke er involveret i sagen

C. Når underretningen er afleveret

- Senest seks arbejdsdage efter underretningen er afleveret, vil man få tilsendt en skriftlig kvittering for modtagelsen
- Som underretter er man sædvanligvis ikke part i sagen i juridisk forstand. Man vil som fagperson få at vide, om underretningen har medført iværksættelse af en undersøgelse eller af foranstaltninger overfor barnet, med mindre særlige forhold gør sig gældende

- Hvis man undervejs i processen oplever, at barnets situation forværres, skal der fremsendes en ny underretning til Center for Social Indsats
- Fasthold en normal hverdag for barnet – tryghed og forudsigelighed er vigtigt i en utryk og kaotisk situation
- Vær til rådighed for barnet ved at lytte og give omsorg

D. Center for Social Indsats' ansvar

- At vurdere alle underretninger inden for 24 timer (uden for normal åbningstid håndteres underretninger af døgnvagten)
- At foretage en vurdering af barnets beskyttelsesbehov
- At beslutte, om der skal foretages politianmeldelse
- At deltage i videoafhøring og eventuelt retsmedicinsk undersøgelse af barnet
- At inddrage Børnehus Hovedstaden i relevant omfang med henblik på at sikre en samlet, koordineret og skånsom tværfaglig indsats over for barnet
- At vurdere, om der skal iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter Servicelovens § 50
- At sikre eventuel krisehjælp til barnet eller anden støtte, inden § 50-undersøgelsen er færdigbehandlet
- At holde barnet orienteret om, hvad der videre skal ske
- At sikre, at barnet har en trykshedsperson i hele forløbet (det kan fx være en pædagog eller skolelærer, som barnet er tryksheds ved)

Henvendelser fra pressen

Alle eventuelle henvendelser fra pressen håndteres af chefen for Center for Social Indsats.

Handleguide ved overgreb begået af andre voksne eller ukendte personer

Viden om overgreb begået af andre voksne eller ukendte personer

I de situationer, hvor en medarbejder får viden om overgreb begået mod et barn af en person fra familiens netværk eller en ukendt, skal medarbejderen straks gå til sin nærmeste leder om denne viden. Lederen skal umiddelbart herefter orientere forældrene.

Hvis forældrerens relation til den pågældende person er så nær, at denne viden kan skade barnet eller påvirke efterforskningen, skal lederen kontakte Indgangen i Center for Social Indsats for at afklare, hvornår, hvordan og af hvem forældrene skal orienteres.

Lederen skal derefter foretage en akut underretning til Center for Social Indsats. Der sendes efterfølgende en skriftlig underretning til centret, som beskriver, hvad man er blevet bekendt med, og hvor man har fået denne viden fra. Centret vil tage sig af de videre skridt, herunder politianmeldelse og inddragelse af Børnehus Hovedstaden.

Mistanke mod andre voksne eller ukendte personer

A. Medarbejderens ansvar

- Drøft og afklar eventuelt din mistanke med en kollega, som også kender barnet
- Gå til din nærmeste leder og orienter om mistanken
- Skriv ned, hvilke tegn, signaler eller hændelser der ligger til grund for mistanken. Undgå at tolke på beskrivelserne
- Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, skriv da vedkommendes beskrivelse ned. Undgå også her at tolke på beskrivelserne

- Lyt til barnet og spørg åbent og nysgerrigt ind uden at lægge barnet ord i munden. Undgå at udspørge eller afhøre barnet
- Vis omsorg for barnet, som normalt ikke må modtage krisehjælp, før en eventuel (video)afhøring er afsluttet
- Tal ikke om din mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen
- Vær opmærksom på den personlige underretningspligt

B. Lederens ansvar

- Vurder oplysningerne fra medarbejderen – herunder om karakteren af oplysningerne giver anledning til at underrette Center for Social Indsats
- Som leder er du ansvarlig for behandling af mistanken. Du skal altid samme dag, som du får kendskab til overgrebet, kontakte Indgangen i Center for Social Indsats for at få råd og vejledning i forhold til, om der skal foretages en underretning.
- Hvis du er i tvivl, kan du få sparring fra en psykolog fra Center for Uddannelse og Pædagogik eller en rådgiver fra Indgangen i Center for Social Indsats
- Forældrene skal som udgangspunkt orienteres, inden der fremsendes underretning, men overvej sammen med Center for Social Indsats, hvornår og hvordan forældrene orienteres og inddrages
- Støt dine medarbejdere, mens udredningsprocessen foregår i Center for Social Indsats
- Tal ikke om din mistanke med nogen, som ikke er involveret i sagen

C. Når underretningen er afleveret

- Senest seks arbejdsdage efter underretningen er afleveret, får man tilsendt en skriftlig kvittering for modtagelsen

- Som underretter er man sædvanligvis ikke part i sagen i juridisk forstand. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, vil man som fagperson, der har benyttet den skærpede underretningspligt, få at vide, om underretningen har medført iværksættelse af en undersøgelse eller af foranstaltninger over for barnet
- Hvis man undervejs i processen oplever, at barnets situation forværres, skal der fremsendes en ny underretning til Center for Social Indsats
- Fasthold en normal hverdag for barnet - tryghed og forudsigelighed er vigtigt i en utryk og kaotisk situation
- Vær til rådighed for barnet ved at lytte og give omsorg

D. Center for Social Indsats' ansvar

- At vurdere alle underretninger inden for 24 timer (uden for normal åbningstid håndteres underretninger af døgnvagten)
- At foretage en vurdering af barnets beskyttelsesbehov
- At beslutte, om der skal foretages politianmeldelse
- At deltage i videoafhøring og eventuel retsmedicinsk undersøgelse af barnet
- At inddrage Børnehus Hovedstaden i relevant omfang med henblik på at sikre en samlet, koordineret og skånsom tværfaglig indsats over for barnet
- At vurdere, om der skal iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter Servicelovens § 50
- At sikre eventuel krisehjælp til barnet eller anden støtte, inden § 50-undersøgelsen er færdigbehandlet
- At holde barnet orienteret om, hvad der videre skal ske

Henvendelser fra pressen

Alle eventuelle henvendelser fra pressen håndteres af centerchefen for Center for Social Indsats.

Handleguide ved overgreb begået af et barn under 15 år

Børn kan også begå overgreb og udsætte et andet barn for grænseoverskridende adfærd i form af et egentligt voldeligt eller seksuelt overgreb.

Overgreb begået af børn under 15 år er ikke strafbare, fordi krænkeren er under den kriminelle lavalder. Man bør være opmærksom på, at de kan have samme karakter og konsekvenser for det barn, der udsættes for overgrebene. Derfor bør der handles alvorligt på disse hændelser.

Ved mistanke eller viden om, at et barn har begået voldelige eller seksuelle overgreb på et andet barn, skal der sendes en underretning til Center for Social Indsats.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at det barn, der har begået overgrebet, også kan være et barn med behov for særlig støtte.

Det kan være svært at skelne mellem eksperimenterende leg og overgreb, når der er tale om handlinger mellem to børn.

Følgende kan indgå i vurderingen:

- Modenhed og aldersforskel mellem børnene
- Er der tale om gensidig nysgerrighed og fælles eksperimentering?
- Er aktiviteten nogenlunde alderssvarende?
- Er der krav om hemmeligholdelse?
- Er der brugt magt og trusler?
- Virker et af børnene kuert?
- Er der ritualistiske eller sadistiske/voldelige elementer i børnenes samvær?

Mistanke eller viden om overgreb begået af et barn under 15 år

A. Medarbejderens ansvar

- Har du selv overrasket børnene i situationen, spørg dem da på en neutral måde om, hvad det er, de laver/leger, og hvor de eventuelt har set eller kender denne leg fra? Lyt til børnene og undgå at "afhøre" dem
- Drøft og afklar eventuelt din mistanke med en kollega, som også kender børnene
- Gå til din nærmeste leder og orienter om mistanken
- Skriv ned, hvilke tegn, signaler eller hændelser der ligger til grund for mistanken. Undgå at tolke på beskrivelserne
- Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, skriv da vedkommendes beskrivelse ned. Undgå også her at tolke på beskrivelserne
- Vis i den efterfølgende periode interesse og omsorg for begge børn
- Tal ikke om din mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen
- Vær opmærksom på den personlige underretningspligt

B. Lederens ansvar

- Vurder oplysningerne fra medarbejderen, herunder om oplysningerne tyder mere på en eksperimenterende leg end på en overgrebssituation
- Hvis du er i tvivl om ovenstående, kan du kontakte en psykolog fra Center for Uddannelse og Pædagogik eller en rådgiver fra Indgangen i Center for Social Indsats

- Hvis det er afklaret, at det drejer sig om en voldelig eller seksuel handling, skal du, eventuelt sammen med medarbejderen, allerede samme dag indkalde og/eller orientere begge børns forældre om hændelsen
- Ved samtalen med forældre skal du orientere om, at der skal indsendes en underretning til Center for Social Indsats, så begge børn kan få den relevante hjælp og støtte
- Støt din medarbejder, mens udredningsprocessen foregår i Center for Social Indsats

C. Når underretningen er afleveret

- Senest seks arbejdsdage efter underretningen er afleveret, vil man få til sendt en skriftlig kvittering for modtagelsen
- Som underretter er man sædvanligvis ikke part i sagen i juridisk forstand. Man vil som fagperson få at vide, om underretningen har ført til iværksættelse af en undersøgelse eller af foranstaltninger overfor barnet, med mindre særlige forhold gør sig gældende
- Hvis man undervejs i processen oplever, at barnets/børnenes situation forværres, skal der fremsendes en ny underretning til Center for Social Indsats
- Fasthold en normal hverdag for barnet – tryghed og forudsigelighed er vigtigt i en utryk og kaotisk situation
- Vær til rådighed for børnene ved at lytte og give omsorg

D. Center for Social Indsats' ansvar

- At vurdere alle underretninger inden for 24 timer (uden for normal åbningstid håndteres underretninger af døgnvagten)
- At foretage en vurdering af barnets beskyttelsesbehov
- At vurdere, om Børnehus Hovedstaden skal inddrages
- At vurdere, om der skal iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter Servicelovens § 50 i forhold til et eller begge børn
- At sikre eventuel krisehjælp til det krænkede barn eller anden støtte, inden § 50-undersøgelsen er færdiggjort
- At holde barnet/børnene orienteret om, hvad der videre skal ske

Information til øvrige medarbejdere

- Lederen vurderer om og hvem, der skal orienteres om sagen
- Medarbejderne skal gøres opmærksom på deres tavshedspligt

Henvendelser fra pressen

Alle eventuelle henvendelser fra pressen håndteres af chefen for Center for Social Indsats.

Handleguide ved overgreb begået af en ansat

Nedsættelse af koordinationsgruppe i sager med konkret viden eller mistanke mod en ansat

Til koordinering og behandling af sager i forbindelse med mistanke om eller konstateret vold eller seksuelle overgreb begået af en ansat, er der nedsat en koordinationsgruppe bestående af:

- Børnechefen i Center for Uddannelse og Pædagogik (hvis sagen omhandler ansat på dagtilbudsområdet)
- Centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik (hvis sagen omhandler en ansat på skole, skolefritidsordning eller klub)
- Forebyggelsesleder i Børn og Familie i Center for Social Indsats
- Leder af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning i Center for Uddannelse og Pædagogik
- Personalejuridisk chef i Center for Økonomi og Personale
- Leder af den pågældende institution

Centerchef/Børnechef i Center for Uddannelse og Pædagogik er ansvarlig for koordinationsgruppen.

Viden om overgreb begået af en ansat

Ved viden om overgreb begået af en ansat, kontakter institutionslederen straks børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik, der foretager en politianmeldelse og foretager en underretning til Center for Social Indsats.

Center for Social Indsats er ansvarlig for at vurdere, om sagen skal bringes videre ind i Børnehuset.

Efterfølgende overdrages ansvaret for det videre sagsforløb til koordinationsgruppen. Handleanvisningerne i det videre sagsforløb er de samme som iværksættes ved mistanke mod en ansat (jf. nedenstående beskrivelse).

Mistanke om overgreb begået af en ansat

A. Medarbejderens og lederens opgaver

- Medarbejderen har ansvar for at kontakte nærmeste leder og orientere om mistanken. Hvis mistanken er rettet mod nærmeste leder, skal medarbejderen henvende sig direkte til børnechefen eller centerchefen i Center for Uddannelse og Pædagogik.
- Lederen har ansvar for at kontakte børnechefen eller centerchefen i Center for Uddannelse og Pædagogik eller et andet medlem af koordinationsgruppen, hvis førnævnte ikke er mulige at træffe.
- Efter henvendelsen til koordinationsgruppen skal lederen afvente koordinationsgruppens tilbagemelding og skal umiddelbart ikke foretage sig yderligere.

B. Koordinationsgruppens opgaver

- Alle medlemmer af koordinationsgruppen skal give henvendelsen højeste prioritet.
- Det medlem som modtager henvendelsen har ansvaret for at indkalde de øvrige medlemmer af koordinationsgruppen.
- Koordinationsgruppen mødes straks samme dag og gennemfører mødet, selvom flere af medlemmerne er forhindret i at deltage
- Børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik orienterer referencedirektøren ved behov

C. Vurdering af spørgsmålet om politianmeldelse

- Koordinationsgruppen vurderer om sagen skal politianmeldes.
- Det er muligt for koordinationsgruppen at søge anonym vejledning hos politiet.

D. Hvis koordinationsgruppen ikke finder grundlag for politianmeldelse

- Hvis der ikke findes grundlag for en politianmeldelse, har koordinationsgruppen ansvaret for at informere relevante parter.
- Den ansattes nærmeste leder vejleder om hjælp og støtte gennem arbejdsplads, fagforening m.v. Der skal desuden underrettes om retten til en bisidder. Lederen skal orientere om muligheder for krisehjælp.
- Den nærmeste leder kan rekvirere hjælp hos koordinationsgruppen.

E. Ved politianmeldelse

- Koordinationsgruppen har ansvaret for at kontakte politiet
- Børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik orienterer referencedirektøren om politianmeldelse.
- Koordinationsgruppen rådfører sig med politiet, nærmeste leder og Center for Personale og Økonomi om, hvornår og hvordan den ansatte skal orienteres.
- Efter nærmere drøftelse og aftale med Center for Økonomi og Personale kontakter børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik den ansatte vedrørende mulige personalemæssige konsekvenser, så længe mistanken opretholdes
- Fritagelse fra tjeneste sker som udgangspunkt på et møde mellem nærmeste leder, børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik og den ansatte. Den faglige organisation skal inddrages, hvis det er et ønske fra den ansattes side. Børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik indkalder til mødet.

- Center for Social Indsats vejleder familien til barnet om mulighederne for hjælp og støtte.
- Center for Social Indsats har kontakt til politiet under politisagens behandling.
- I tilfælde af sigtelse, tiltale, tiltalefrafald, dom m.v. giver koordinationsgruppen besked til relevante parter i sagen.

F. Kontakten til barn og forældre

- Center for Social Indsats har ansvaret for rådgivning og støtte til barn og forældre under hele forløbet.

G. Øvrige ansatte på skolen/institutionen

- Koordinationsgruppen vurderer i et samarbejde med politiet, om det i den konkrete sag er relevant og hensigtsmæssigt at orientere det øvrige personale.
- Orienteringen må tidligst ske, efter den ansatte er orienteret om politianmeldelsen.
- Nærmeste leder skal orientere personalet om støttemuligheder hos institutionen og hos Center for Uddannelse og Pædagogik.
- Vær opmærksom på tavshedspligt ved orientering til tredje part.

H. Orientering til andre forældre og bestyrelsen

- Koordinationsgruppen vurderer i den enkelte sag i samarbejde med institutionslederen og eventuelt med politiet, om og hvordan det er relevant at orientere andre forældre og bestyrelsen.
- Det skal ligeledes overvejes, om det er relevant at orientere tidligere forældre og andre relevante berørte.

- Ved orientering til tredje part skal man være opmærksom på sin tavshedspligt.
- Pressehåndtering
- Alle henvendelser fra pressen i sådanne sager håndteres af centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik

J. Ved domfældelse

- Ved domfældelse tager børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik sammen med Center for Økonomi og Personale kontakt til institutionslederen for at drøfte den ansattes arbejds- og ansættelsesforhold
- Børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik og institutionslederen vurderer, på hvilken måde forældre, personale, bestyrelse og øvrige forældrekræds skal orienteres

K. Ved frifindelse eller tiltalefrafald

- Hvis den ansatte frifindes, eller sagen frafaldes, skal børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik drøfte det videre forløb med Center for Økonomi og Personale, før der afholdes møde med leder og den ansatte om eventuel genoptagelse af arbejdet
- Børnechefen eller centerchefen for Center for Uddannelse og Pædagogik og institutionslederen vurderer, på hvilken måde forældre, personale, bestyrelse og øvrige forældrekræds skal orienteres

Nyttige kontaktinformationer

Center for Social Indsats

Tlf. i kommunens træffetid:	45 97 33 36
Underretninger sendes til:	underretning@ltk.dk
Adresse:	Toftebæksvej 12, 2800 Kgs. Lyngby
<i>Ved en akut situation og uden for kommunens træffetid kontaktes Døgnvagten via politiet på telefon 114. Du vil herefter blive kontaktet af Døgnvagten.</i>	

Center for Uddannelse og Pædagogik

Tlf. i kommunens træffetid:	45 97 30 00
E-mail:	uddannelsepaedagogik@ltk.dk
Adresse:	Toftebæksvej 12, 2800 Kgs. Lyngby

NOTER

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

LYNGBY-TAARBÆK
KOMMUNE

Center for Social Indsats
Sundhedstjenesten

Jernbanepladsen 22
2800 Kgs. Lyngby

45 97 30 80
smt@ltk.dk
www.ltk.dk